

HÄIRINTÄ YLIOPISTOYHTEISÖSSÄ – ohjeita häirintätilanteiden selvittämiseksi

Yliopiston henkilöstölautakunta on käsitellyt ohjetta 11.8.2009 ja 15.9.2009.
Rehtori on hyväksynyt ohjeen 25.9.2009

Ohje on tarkoitettu Lappeenrannan teknillisen yliopiston henkilökunnalle ja opiskelijoille, kaikille jotka voivat joutua häirinnän kohteiksi tai käsittelemään häirintätapauksia.

Häirintää koskevia säädöksiä

Työturvallisuuslaissa (738/2002) työntekijän velvollisuuksia koskevassa pykälässä (18.3 §) todetaan seuraavaa: ”Työntekijän on työpaikalla vältettävä sellaista muihin työntekijöihin kohdistuvaa häirintää ja muuta epäasiallista kohtelua, joka aiheuttaa heidän turvallisuudelleen tai terveydelleen haittaa tai vaaraa.” Laissa terveys on määritelty sekä fyysiseksi että henkiseksi terveydeksi. Häirinnällä laissa tarkoitetaan myös sukupuolista häirintää. Sukupuolinen häirintä määritellään ei-toivotuksi ja yksipuoliseksi joko fyysiseksi tai sanalliseksi käyttäytymiseksi, joka kohteesta on epämiellyttävää ja loukkaavaa. Se, mikä koetaan häirinnäksi, riippuu yksilöstä, tilanteesta ja aikaisemmista kokemuksista.

Häirintä voi olla suoranaista työpaikkakiusaamista, jossa uhria kohtaan käyttäydytään nöyryyttävästi, alentavasti tai uhkaavasti. Pitkään jatkuvaa kiusaamista voidaan kutsua henkiseksi väkivallaksi.

Mikä on häirintää ja miten se ilmenee työpaikalla?

Työturvallisuuslain mukaan häirintää on sellainen käyttäytyminen, joka aiheuttaa toisen henkilön fyysiselle tai henkiselle terveydelle haittaa tai vaaraa.

Häirintä voi ilmetä seuraavilla tavoilla:

- työtehtävien sisältöön ja määrään vaikuttamisena, työnteon vaikeuttamisena,
- vähäarvoisten ja loukkaavien tai liian vaikeiden työtehtävien antamisena, tiedonkulun estämisenä
- sosiaalisena eristämisenä, puhumattomuutena, halventavina olankohautuksina,
- yhteistyöstä kieltäytymisenä, työyhteisöstä eristämisenä
- jatkuvana arvosteluna ja työn aliarviointina, moittimisena, vihjailevina ja ilkeinä puheina,
- maineen vahingoittamisena levittämällä juoruja
- nimittelynä, pilkkaamisena, panetteluna, puheiden vääristelynä
- fyysisellä väkivallalla uhkailuna, vahingon aiheuttamisena kohteelle

Sukupuolinen häirintä voi ilmetä

- vihjailevina eleinä, härskeinä puheina, kaksimielisinä vitseinä
- kohteen vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevinä huomautuksina
- pornoaineistona, seksuaalisesti värittyneinä yhteydenottoina (kirjeet, puhelinsoitot, sähköposti)
- fyysisenä kosketteluna
- sukupuolista kanssakäymistä koskevinä yrityksinä tai vaatimuksina

Huom! Työpaikalla joudutaan käsittelemään myös ristiriitoja, joissa henkilöt ovat keskenään eri mieltä, mutta tämän ei saa antaa johtaa eri mieltä olevien painostukseen. Asioista pitää voida keskustella asioina, ja työntekijöiden tulee osata käyttäytyä hyvien käytöstapojen edellyttämällä tavalla. Esimiehillä on asemansa perusteella oikeus ja velvollisuus tehdä yksikkönsä henkilö-

kuntaa koskevia päätöksiä sekä antaa työnjohdollisia käskyjä ja määräyksiä, jotka voivat vaikuttaa esim. työtehtävien määrään ja sisältöön. Vaikka nämä esimiehen ratkaisut olisivat joillekin epämieluisia, niitä ei voi pitää kiusaamisena, jos ne ovat asianmukaisesti perusteltuja.

Kuinka toimit, jos joudut häirinnän kohteeksi

- Reagoi tilanteeseen heti, älä jää odottamaan, että tilanne menisi ohi. Mitä pikemmin tilanne otetaan puheeksi, sitä vähemmän loukkauksia ja loukkaantumisia ehtii tapahtua.
- Ilmaise kiusaajalle, että et hyväksy hänen toimintaansa ja pyydä häntä lopettamaan. Jos sinun on vaikea puhua kiusaajalle yksin, ota joku, esim. työsuojeluvaltuutettu tai luottamusmies tueksesi.
- Ota yhteyttä lähimpään esimieheesi. Mikäli koet kiusaajaksi esimiehesi, kerro asiasta hänen esimiehelleen. Heidän velvollisuutensa on puuttua henkiseen väkivaltaan. Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajan ryhtymään toimenpiteisiin saatuaan tiedon terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttavasta häirinnästä tai epäasiallisesta käytöksestä.
- Pidä kirjaa tapahtumista. Kerää mahdollista näyttöä. Kun tilannetta käsitellään jossain kokouksessa, pyydä, että kokouksessa pidetään pöytäkirjaa.
- Voit pyytää apua ja tukea työterveyshuollosta tai työsuojeluhenkilöstöltä. Työterveyshuolto voi antaa sekä yksilöllistä tukea että olla avuksi tilanteen käsittelyssä työyhteisössä.

Kenenkään ei tarvitse sietää häirintää!

Esimies

- Reagoi tilanteeseen, jos huomaat työyhteisössä henkistä väkivaltaa tai joku tulee siitä kertomaan. Suhtaudu tilanteeseen aina vakavasti.
- Kutsu konfliktin osapuolet luoksesi keskustelemaan asiasta. Ensin asiasta voi keskustella erikseen kummankin kanssa, sitten yhdessä. Keskustelussa kuunnellaan eri osapuolten näkemyksiä ja kokemuksia, selvitetään tapahtumien kulku ja tarpeen mukaan sovitaan, miten tulevaisuudessa toimitaan. Keskustelu voidaan käydä myös esimerkiksi työterveyshuollon vetämänä.
- Seuraa tilannetta ja huolehdi seurantalaverin pitämisestä.
- Pohdi millaisia riskejä työyhteisössä on kiusaamisen synnylle. Pyydä tarvitessasi asiantuntija-apua.

Opiskelija osapuolena

Opiskelijoiden ollessa häirinnän osapuolena, voivat opiskelijat ottaa yhteyttä YTHS:n terveydenhoitoaseman työntekijöihin tai yliopiston opintopsykologisiin. Jos häiritsijä on joku yliopiston henkilökunnasta, opiskelijan tulee ilmoittaa asiasta myös yliopiston opintopsykologille.

Seuraamukset

Häirinnästä on vastuussa ensi sijassa häiritsijä. Jos keskustelut eivät tuota tulosta, on työnantajalla käytettävissään työnjohdolliset keinot: huomautus, kirjallinen varoitus ja viime vaiheessa irtisanominen tai palvelussuhteen perku.

Jos häirintä tai ahdistelu sisältää fyysisen koskemattomuuden tahallisen loukkauksen, asiassa voidaan soveltaa rikoslain pahoinpitely- tai siveellisyysrikoksia koskevia säännöksiä, ja tekijä joutuu rikosoikeudelliseen ja mahdollisesti myös vahingonkorvauslain mukaiseen vastuuseen.

Jos olet epä tietoinen, keneen sinun tulisi olla yhteydessä, ota yhteyttä työsuojelupäällikköön tai työsuojeluvaltuutettuihin.

Postiosoite:
PL 20
53851 LAPPEENRANTA

Käyntiosoite:
Skinnarilankatu 34
53850 LAPPEENRANTA

Puh. (05) 62 111
Faksi (05) 621 2350

Y-tunnus: 0245904-2
Suomen valtion
Y-tunnus: 0986674-0

Postal address:
P.O. Box 20
FI-53851 Lappeenranta, FINLAND

Visiting address:
Skinnarilankatu 34
53850 Lappeenranta, FINLAND

Tel. +358 5 62 111
Fax +358 5 621 2350

VAT FI: 02459042
State of Finland/
Business ID: 0986674-0